

ФІЛОСОФІЯ НОВОГО ЧАСУ

ХАРАКТЕРИСТИКА ДОБИ НОВОГО ЧАСУ

- Сформувалися такі елементи європейського цивілізованого життя, які діють і сьогодні – це, перш за все, - **ІНДУСТРІАЛЬНЕ СУСПІЛЬСТВО**
- **Хронологічні рамки:** в історії – ХУІІ – кінець ХІХ ст.; у філософії – до поч. ХІХ ст.
- Утвердження в Європі **буржуазних суспільних відносин**

Зміни у розвитку філософії:

- ❖ філософія починає розвиватися в діалозі із різними науками, які активно формуються та розвиваються в цю епоху. У зв'язку з цим чільне місце у філософських пошуках знаходить розроблення правильного методу досягнення істини.
  - ❖ філософія нового часу зазнає суттєвих внутрішніх диференціацій (розподілів): виникають національні та регіональні філософії, які тепер пишуться не єдиною церковною мовою, а національними мовами; формуються деякі нові філософські дисципліни, такі як гносеологія, антропологія, історія філософії, методологія та інші.
    - ❖ розгалуження філософського знання логічно вимагає нового рівня його систематизації – утворюються так звані “філософські системи”, досить типові для даної епохи.

Френсіс Бекон (1561-1626)

- Основним завданням філософії вважав розроблення такого методу пізнання, який підніс би ефективність науки на новий рівень;
- Розрізняв «плодоносне» та «світлоносне» пізнання, «плодоносне» - приносить користь, «світлоносне» - збільшує можливості пізнання;
- Пізнавальна програма включала в себе критичну та позитивну частини;
- Вважав, що формуванню істинного знання заважають так звані **“ідоли”**, що нагромаджені в історії пізнання ;

У процесі пізнання людині перешкоджають “ідоли”

**“ідоли
роду”** –
це
загальні
помилки,
яких людина
допускається в
процесі
пізнання.
Вони
зумовлені
обмеженістю і
недосконаліст
ю
органів
відчуття.

**“ідоли
печери”**
–
це помилки,
які ми
робимо
виходячи з
нашого
рівня
освіти,
виховання,
оточення.

**“ідоли
ринку”** –
це
омани, пов’
язані
з людським
спілкуванням,
неправильним
и
використанням
мови,
некритичним
ставленням
до інформації.

**“ідоли
театру”**
– це
орієнтація на
авторитети,
хибні
вчення, які
своєю
зовнішньою
досконалістю
вводять нас в
оману.

- Обстоював **дослідний шлях пізнання** в науці, закликав спиратися на факти, на **експеримент**; був одним із засновників **індуктивного методу пізнання** (від спостереження одиничних явищ відбувається перехід до формулювання загальних ідей і законів);
- Підкреслював, що розум людини повинен органічно поєднувати емпіричні та раціональні підходи в поясненні світу.

Рене Декарт (1596-1650)

Суть онтології Декарта:

- єдине, що може бути надійним джерелом “ природного світла ”, є Бог;
- **Бог - основа світобудови і пізнання ;**
- **світ складається з двох окремих субстанцій:**
матеріальної і духовної;
- першоосновою матеріальної субстанції є **протяжність**;
- протяжність необмежена, необмежений і Всесвіт;
- матеріальна субстанція єдина і всюди одна й та сама, нескінченно подільна;
- головним атрибутом духовної субстанції є мислення;
- взаємодія між субстанціями в світі зумовлена посередництвом Бога.

Суть онтології Р. Декарта

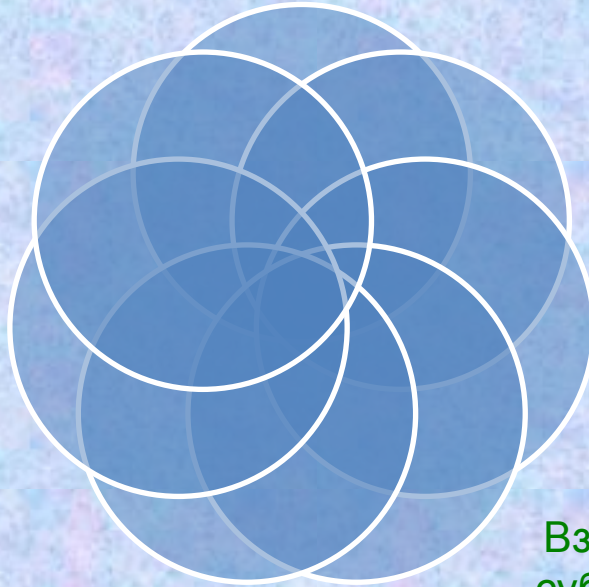
Єдине, що може
бути

надійним джерелом
“природного
світла”, є Бог

Головним
атрибутом
духовної
субстанції
є мислення.

Протяжність
необмежена,
необмежений і
Всесвіт.

Першоосновою
матеріальної
субстанції
є протяжність.

Бог – основа
світобудови і
пізнання.

Матеріальна
субстанція єдина
і всюди одна
й та сама,
нескінченноподіль
на.

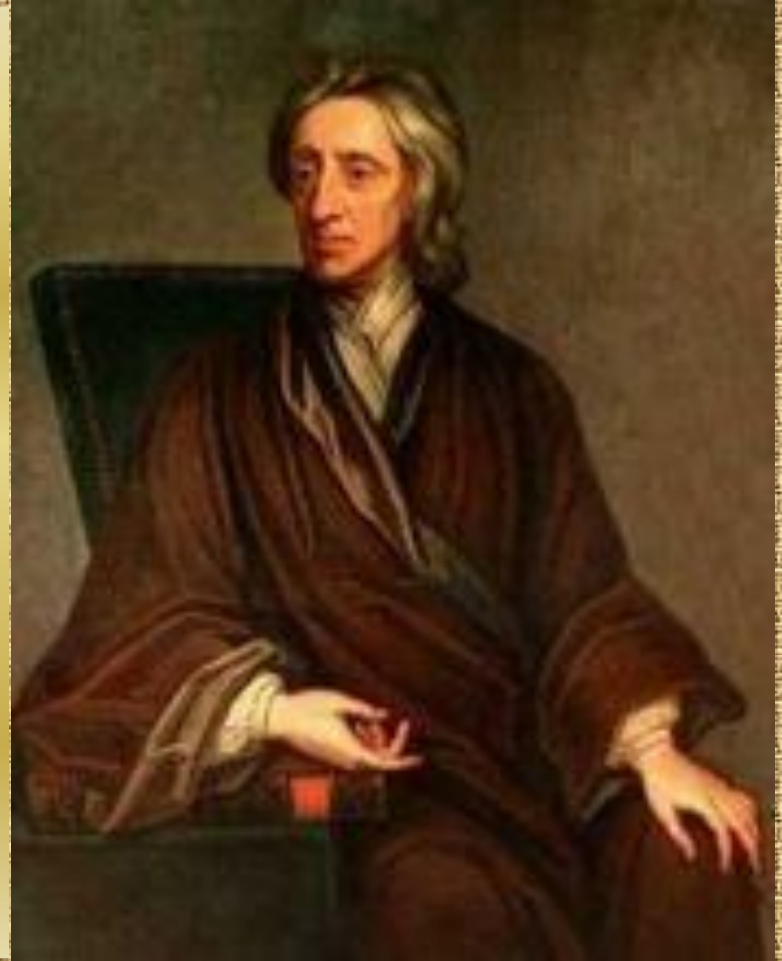
Взаємодія між
субстанціями в
світі
зумовлена
посередництвом
Бога.

Джон Локк

(1632-1704)

- заперечив існування "вроджених ідей", так як від народження **МОЗОК ЛЮДИНИ** "**tabula rasa**" – чиста дошка, тобто в ньому немає нічого, окрім простої здатності бути органом пізнання і мислення;
- вважав, що існує два джерела знань: **відчуття**, які дають нам прості ідеї (біле, овальне, солодке), і **рефлексія** - діяльність розуму, спрямована на зіставлення й узагальнення простих ідей та утворення їх на основі "складних ідей"

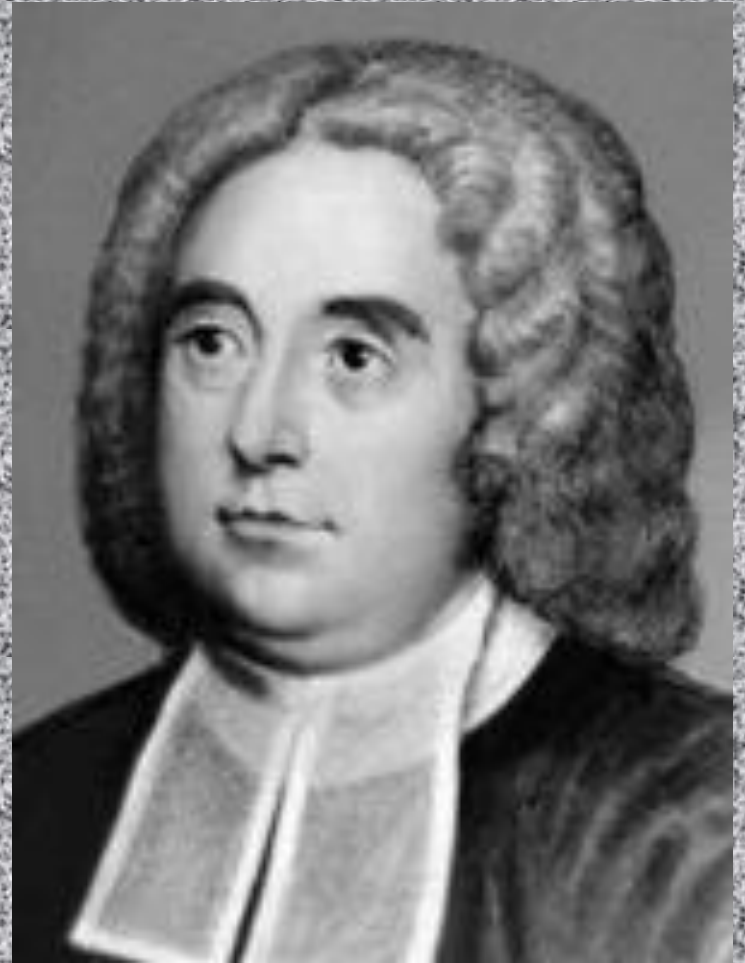

Дж. Берклі

(1685-1753)

Стверджував, що лише чуття можуть
незаперечно засвідчувати факт
існування

будь-чого → **“Бути –
значить бути
сприйнятим”.**

Д.Юм

(1711-1776)

- спрямував свої міркування на підвалини людського знання і вважав, що вони існують у двох формах:
  - формі чіткого і виразного знання.
  - формі непевного, туманного знання.

- ***Між наданим чуттям та ідеями нашого розуму не існує причинного зв'язку.***

Б. Спіноза

(1632-1677)

- **субстанція** єдина і всеохоплююча, включає в свій зміст всі можливі явища дійсності;
- мислення і протяжність постають не окремими субстанціями, а атрибутами (найпершими невід'ємними якостями) єдиної субстанції;
- у світобудові Бог і природа є те ж саме, тобто субстанція водночас є абсолютне мислення і все реальність;
- в світі порядок ідей і порядок речей принципово збігаються;
- всі речі та явища - лише різні міри поєднання модусами - мислення і протяжності;
- **людина найбільш яскраве та виразне поєднання**

Г. ЛЕЙБНІЦ

(1646-17176)

- багатогранність, рухливість і неповторність слід вважати характеристиками субстанції; принцип “усезагальних відмінностей”: **у світі немає жодної речі яка була б тотожна іншій;**
- між **монадами** немає порожнечі і вони пов'язані між собою таким чином, що заповнюють весь можливий простір; вони активні: породжують матеріальний і духовний рух;
- світ має всю повноту можливих рухів, характеризується принципом повноти і всезагальної досконалості

Блез Паскаль

(1623-1662)

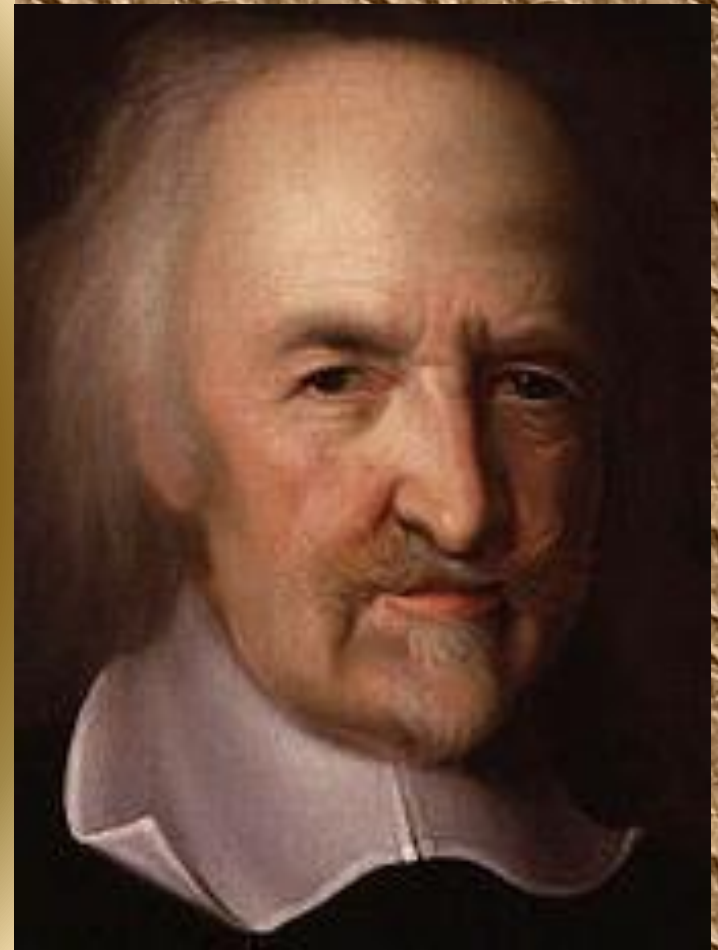
Праця “Думки”

- людина - це “**мислячий очерет**”, але вона перевершує природу тим, що може всю її осмислити й пізнати;
- Єдиною життєвою опорою для людини може бути Бог.

Т. ГОББС

- **людина за своєю природою егоїстична**; егоїзм породжує хаос, людьми опановує страх і вони укладають суспільну угоду для своєї ж користі.
- **концепція суспільної угоди** передбачала, що свою особисту угоду люди передають державі і, поступаючись свободою, вводять своє життя у впорядковане русло.
- функції держави полягають у тому, щоб дотримуватись “природних законів”: **сприяти самозбереження суспільства, оберігати приватну власність, забезпечувати всім рівні права, сприяти збагаченню членів держави;**
- краща держава - **монархія**;
- **принцип прав громадян – “дозволено все, що не заборонено”.**

Ш.Л. Монтеск'є

(1689-1755)

- Виступаючи **прибічником “природного права”**, вважав, що кожен народ живе в особливих природних умовах, тому потребує особливої форми правління: аристократії, демократії, деспотії або монархії.
- Наприклад, він вважав, що на бідних за врожайністю землях деспотія не мала б успіху, тут як засіб можлива лише демократія.
- виступав за принцип розподілу влади – на законодавчу, виконавчу, і судову.

Жан-Жак Руссо

(1712-1778)

- природним станом людини є об'єднання людей у рівноправні спільноти;
- **рівноправ'я порушила приватна власність**, яка розшарувала суспільство на багатих і бідних;
- нерівність людей треба усунути розумно:
кожна людина повинна володіти рівною часткою власності.

Ф. Вольтер

(1694-1778)

- противник егалітаризму (рівність);
- **на чолі держави повинен стояти освічений правитель, який керує у межах конституційної монархії;**
- царство розуму або свободи запанує лише тоді, коли в суспільстві діятимуть “розумні” закони, гарантом яких є держава;
- раціонально побудоване суспільство дає людині свободу слова, передбачає єдність “я” і суспільного інтересу.

Д.Дідро

(1713-1784)

- надія на **освіченого “монарха”**;
- критика деспотичного правління;
- **за конституційну монархію**;
- прихильник теорії “суспільної угоди”;
- висловив думки про **республіканську форму правління**;
- заперечив вимоги церкви щодо керування державою і втручання її у політику;
- пропонував ліквідацію станових привілеїв;
- вважав, що свідомість своїм походженням зобов'язана не Богові, а еволюції людини;
- питання пізнання вирішував з позиції сенсуалізму.

П.А. ГОЛЬБАХ

(1723-1789)

- вірив у здатність людського розуму пізнавати навколишній світ;
- вважав перевагу діяльності видатних осіб у творенні історії;
- віра в розум допомагає людям позбутися тривоги перед неминучою фатальністю, яка діє у світі;
- свобода - ілюзорна;
- відводив велику роль етиці у вихованні людей.

К.А.Гельвецій

- прагнення до насолоди життям зумовлює вчинки людей і виступає своєрідною рушійною силою розвитку суспільства;
- пристрасті індивіда залежать як від природи, так і від навколишнього соціального середовища;
- процес формування пристрастей зумовлює оточення;
- *індивідуальні особливості, нерівність розумових здібностей виводив із конкретної діяльності з оточення, з досвіду окремої людини.*

